

TECHNOLÓGIATRANSZFER-CSOPORTMENTESSÉGI RENDELET¹

1. Bevezetés

Szellemtulajdon-védelemmel foglalkozó jogásként is tapasztalható, hogy ebben az izolált és speciális jogterületnek hitt világban is nélkülözhetetlen a versenyjogi szemlélet elsajátítása. Egy szabadalomra vonatkozó licencszerződés elkészítése, egy peren kívüli megállapodás feltételeinek kialakítása felvet egy sor olyan versenyjogi kérdést, amelyek ismerete elengedhetetlen a megfelelő jogi tanácsadáshoz.

A jelen tanulmányban az Európai Bizottság által 2014. március 21-én elfogadott és 2014. május 1-jén hatályba lépett új technológiatranszfer-csoportmentességi rendeletet² (a továbbiakban: TTBER) mutatjuk be. Az elemzés során ismertetjük a 2014. április 30-án hatályát veszített technológiatranszfer-csoportmentességi rendelethez³ (a továbbiakban: korábbi TTBER), valamint a Bizottság által 2013. február 20-án társadalmi konzultáció céljából közölt tervezethez⁴ (a továbbiakban: TTBER-tervezet) képesti legjelentősebb módosulásokat is, különös hangsúlyt fektetve a megnemtámadási kikötésekre és az ún. „grant-back” klauzulákra.

2. A versenykorlátozó megállapodásokról és a csoportmentességről általában

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 101. cikkének (1) bekezdése tilt minden olyan, a vállalkozások közötti megállapodást (továbbá a vállalkozások társulásai által hozott döntést és összehangolt magatartást), amely hatással lehet az EU tagállamai közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.

A 101. cikk (3) bekezdése a főszabály alóli kivételként kimondja, hogy a fenti szabály alkalmazásától el lehet tekinteni az olyan megállapodások esetében, amelyek teljesítik az alábbi négy feltételt:

¹ A szerző alkalmazott ügyvéd dr. Miskolczi Mária ügyvéd mellett. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Deák Ferenc Intézet versenyjogszakjogász-képzésére készített szakdolgozat részlete. A szerző ezúton is köszönetet mond konzulensének, dr. Horányi Mártonnak.

² A Bizottság 316/2014/EU rendelete (2014. március 21.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a technológiaátadási megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról.

³ A Bizottság 772/2004/EK rendelete (2004. április 7.) a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a technológiaátadási megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról (a továbbiakban: régi TTBER).

⁴ C(2013) 921 tervezet – a Bizottság rendelete (XXX) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a technológiaátadási megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról: (http://ec.europa.eu/competition/consultations/2013_technology_transfer/index_en.html).

- (i) hozzájárulnak az áruk termelésének vagy forgalmazásának a javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához (a hatékonyság javulása),
- (ii) lehetővé teszik, hogy a fogyasztók méltányosan részesedjenek az ebből eredő előnyökből (a fogyasztók méltányos részesedése az előnyökből),
- (iii) anélkül, hogy olyan korlátozásokat rónának a vállalkozásokra, amelyek e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek (a korlátozások nélkülözhetetlensége), valamint
- (iv) anélkül, hogy lehetővé tennék ezeknek a vállalkozásoknak, hogy a kérdéses áruk jelentős része tekintetében megszüntessék a versenyt (a verseny megszüntetésének tilalma).

Ha tehát egy megállapodás az EUMSZ 101. cikkének (1) bekezdésébe ütközik, a vállalkozásoknak lehetőségük van mentesülésre, amennyiben képesek bizonyítani a fenti négy feltétel együttes teljesülését. A Bizottság a jogbiztonság, kiszámíthatóság érdekében, a (3) bekezdés alkalmazása során kialakult joggyakorlat alapján bizonyos megállapodástípusok, illetve bizonyos szektorok tekintetében általános csoportmentességi rendeleteket fogadott el, kiemelve ezen megállapodásokat az (1) bekezdés tilalma alól. A csoportmentességi rendeletek tehát nem térnek el a (3) bekezdés feltételrendszerétől, nem adnak további mentességet, csupán a kiszámíthatóbb joggyakorlat érdekében automatikusan kiveszik a csoportmentességi rendeletben foglaltaknak megfelelő megállapodásokat az (1) bekezdés hatálya alól. Csoportmentesség vonatkozik többek között a vertikális megállapodásokra,⁵ a kutatás-fejlesztési megállapodásokra,⁶ az új gépjárművek és alkatrészeik forgalmazására.⁷

A ma hatályos csoportmentességi rendeletek szerkezeti struktúrája egységes: a rendeletek meghatározzák *i*) a mentesülés feltételeit, *ii*) a piaci részesedési küszöböket, *iii*) a mentesülés lehetőségét kizáró különösen súlyos korlátozásokat és a nem mentesülő egyes rendelkezéseket (együtt: feketelista), valamint *iv*) a csoportmentesség időbeli hatályát (általában 10-12 évig hatályosak a csoportmentességi rendeletek).

⁵ A Bizottság 330/2010/EU rendelete (2010. április 20.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról.

⁶ A Bizottság 1217/2010/EU rendelete (2010. december 14.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a kutatás-fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról.

⁷ A Bizottság 461/2010/EU rendelete (2010. május 27.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a gépjármű-ágazatbeli vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról.

3. A technológiatranszfer-csoportmentességi rendeletek

A 19/65/EGK⁸ rendelet 1. cikkének (1) *b*) pontja felhatalmazta a Bizottságot arra, hogy rendeletet fogadjon el a (3) bekezdés alkalmazásáról a két vállalkozás között létrejövő technológiatranszfer-megállapodások tekintetében.

E felhatalmazás alapján született meg időrendben a harmadik⁹ csoportmentességi rendelet 2014. március 21-én, tekintettel arra, hogy a 2004-ben elfogadott korábbi TTBER 2014. április 30-án hatályát veszítette. A Bizottság úgy ítélte meg, hogy „a 2014. április 30-án hatályát veszítő rendelet alkalmazásának összességében kedvezőek a tapasztalatai, és figyelembe véve az elfogadása óta szerzett további tapasztalatokat, helyénvaló egy újabb csoportmentességi rendelet elfogadása”.¹⁰

4. A TTBER rendszere

Azok a megállapodások részesülnek a csoportmentesség kedvezményében, amelyek

- (i) a csoportrendelet fogalmai szerint technológiatranszfer-megállapodásnak minősülnek (1. cikk és 2. cikk),
- (ii) a megállapodásban részes vállalkozások piaci részesedése nem haladja meg a rendeletben foglalt piaci részesedési küszöböt (3. cikk), továbbá
- (iii) nem tartalmaznak különösen súlyos versenykorlátozó kikötést (4. cikk).

Amennyiben e feltételek teljesülnek, úgy a megállapodás egésze meghatározott időre, jellemzően a szabadalom érvényességének idejére, kikerül az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének a hatálya alól.

A különösen súlyos versenykorlátozó szerződéses rendelkezések, pl. az árrögzítés, azt eredményezik, hogy a csoportmentesség kedvezményét elveszíti az egész megállapodás. Ehhez képest a rendelet meghatároz olyan kevésbé súlyos versenykorlátozó kikötéseket is – pl. megnemtámadás kikötése – amelyek alkalmazása csupán azt eredményezi, hogy ezen konkrét szerződéses rendelkezésekre nem vonatkozik a csoportmentességi kedvezmény. Ezek az ún. nem mentesülő kikötések (5. cikk).

Akkor sem nyugodhat meg azonban az érintett két vállalkozás, ha a csoportmentességi rendeletben foglalt pozitív és negatív feltételek mindegyikét teljesíti a megállapodásuk. A Bizottság ugyanis fenntartja magának és bizonyos esetekben a tagállamoknak a jogot arra, hogy a rendeletben foglalt kedvezményeket visszavonja egyedi esetekben, jellemzően ak-

⁸ A Tanács 1965. március 2-i 19/65/EGK rendelete a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról.

⁹ Amennyiben a 2349/84 sz. szabadalmilicencia-csoportmentességi rendeletet és az 556/89 sz. know-how csoportmentességi rendeletet is figyelembe vesszük, akkor sorrendben az ötödik.

¹⁰ TTBER (2) preambulbekezdés.

kor, amikor más hasonló megállapodások együttes hatásaként a piacra jutás korlátozott (6. cikk).

Ennél is továbbmenve, a Bizottságnak arra is lehetősége van, hogy újabb rendelettel kizárja a csoportmentességi rendelet alkalmazhatóságát egy egész piac tekintetében, amennyiben a piac több mint 50%-át lefedik a csoportmentesség hatálya alá tartozó megállapodások (7. cikk). Ilyen rendeletet a Bizottság mindeddig nem fogadott el.

5. A TTBER tárgyí hatálya: a technológiatranszfer-megállapodás fogalma

Nem meglepő, hogy ahhoz, hogy a technológiatranszfer-megállapodás fogalmához eljussunk, ki kell bontanunk többek között *i*) a technológia, *ii*) a transzfer és *iii*) a megállapodás fogalmát, azzal, hogy az ezen fogalmakat alkotó elemek is olykor további „kicsomagolást” igényelnek.

5.1. A technológiai jogok fogalma

A korábbi TTBER-hez képest a TTBER szellemitulajdon-jogi szempontból precízebb fogalomrendszert használ. Korábban a szabadalmak alatt kellett érteni az összes iparjogvédelmi jogot, így a formatervezésiminta-oltalmakat is. A dogmatikai finomítás a lényegen nem változtat: a technológiai jog magában foglalja a

- (i) know-how-t,
- (ii) az iparitulajdon-jogokat (a védjegy kivételével) és
- (iii) a szoftverekhez kapcsolódó szerzői jogokat (tehát egyéb szerzői jogot nem).

Szellemitulajdon-jogi szempontból érdekes kérdést vet fel az, hogy a formatervezési minta is a technológiai jogok fogalmába tartozik. Formatervezésiminta-oltalom alatt állhat egy termék külső kialakítása vagy annak egy része, amennyiben az új és egyéni jellegű. Az oltalom tipikusan 25 évig tart.

A formatervezési minta hibrid oltalmi forma: rokon jegyeket mutat, ekként átfedésben áll a szerzői joggal, a védjeggyel, valamint sokszor a használatiminta-oltalmakkal is. A hibrid jelleget az alábbi példákkal lehet szemléltetni.

Egy műanyag flakon dizájnya formatervezésiminta-oltalomban részesülhet. Azonban védjegyként oltalomban részesülhetnek a térbeli, 3D védjegyek is, így a flakon akár térbeli védjegy oltalma alatt is állhat. Az átfedés a másik irányban is fennáll: logó nemcsak védjegy-oltalom, hanem akár formatervezésiminta-oltalom alatt is állhat.

00000393-0003 sz.
közösségi formatervezési minta

000922179 sz. közösségi védjegy

000139860-0001 sz.
közösségi formatervezési minta

003121787 sz. közösségi védjegy

Az egyes oltalmi formák közötti átfedés a szellemi tulajdon-jogok egyik legtöbb vitát kiváltó kérdése. Itt most csak azt szemléltetjük, hogy a formatervezésminta-oltalmak jelentős hányada nem tartalmaz technikai előrelépést, műszaki jellegű innovációt. Sőt, az oltalmi forma tisztán árjelző funkció betöltésére is alkalmas lehet. Különös tehát, hogy a szoftverekhez kapcsolódó szerzői jogot kivéve a szerzői mű és a védjegy nem tartozik a technológia fogalma alá, azonban a fent jelzett lajstromozott minták igen.

A tárgyi hatállyal kapcsolatban újdonság, hogy a TTBER – szemben a korábbi TTBER-rel – kizárja alkalmazási köréből azokat a megállapodásokat, amelyeknek célja pusztán a szoftverekhez kapcsolódó szerzői jogokkal védett termékek többszörözése és terjesztése, mivel az ilyen megállapodások nem gyártási technológia licenciába adására vonatkoznak, hanem inkább a forgalmazási megállapodásokhoz állnak közel.¹¹

A TTBER-iránymutatás rögzíti, hogy terjesztés céljából történő többszörözésről van szó, ha a licencet a szoftver adathordozón történő többszörözése céljából adják.¹² Nem pusztá

¹¹ TTBER (7) preambulumbekzdés.

¹² A Bizottság közleménye. Iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének a technológiaátadási megállapodásokra történő alkalmazásáról (2014/C 89/03) (a továbbiakban: iránymutatás) 62. bekezdés.

többszörözésnek, hanem előállításnak minősül azonban az, ha a hasznosításba vevő a licenciába vett szoftvert beépíti a szerződés szerinti termékbe. Ez utóbbi rendelkezés kifejezetten megnyugtatónak mondható, hiszen ezáltal biztosítható, hogy az OEM-ek (Original Equipment Manufacturer) által a számítógépekre előre telepített szoftverek értékesítése továbbra is a csoportmentesség hatálya alatt marad. A tervezet közzétételét követően lefolytatott társadalmi konzultációban a Microsoft is benyújtotta észrevételeit a TTBER-tervezettel kapcsolatban, ebben hangsúlyozta, hogy bár további finomításokat, értelmezési támpontokat szükségesnek tartana, alapvetően egyetért a TTBER ezirányú módosításával.¹³

5.2. Technológiai jogokhoz kapcsolódó egyéb jogok

A licencszerződések jellemzően komplex szerződések, vagyis nem pusztán egy szellemi tulajdon-jog a szerződés tárgya, hanem az ahhoz kapcsolódó know-how vagy akár a szerződés szerinti termékhez kapcsolódó védjegy is. Ezen rendelkezésekre is vonatkozik a csoportmentesség annyiban, amennyiben e rendelkezések közvetlenül kapcsolódnak a szerződés szerinti termékek előállításához vagy értékesítéséhez.¹⁴ A TTBER-hez kapcsolódó, jogforrásnak nem minősülő, de a gyakorlat számára nélkülözhetetlen bizottsági iránymutatás¹⁵ rámutat, hogy a kapcsolódó „*védjegylicenc lehetővé teheti a hasznosításba vevőnek a licenc tárgyát képező technológia jobb hasznosítását azáltal, hogy a fogyasztók azonnal össze tudják kapcsolni a terméket a termék azon jellemzőivel, amelyek a licenc tárgyát képező technológiai jogoknak köszönhetőek*”.¹⁶

Kivételesen termékértékesítésre vonatkozó rendelkezések is mentesülhetnek a TTBER alapján, amennyiben ezen rendelkezések közvetlenül kapcsolódnak a szerződés szerinti termékek előállításához vagy értékesítéséhez. A TTBER-iránymutatás szerint erre példa lehet a sajtgyártási technológia átadásához kapcsolódó tejértékesítés, amely jogviszonyban az átadott technológiával végzett sajtgyártáshoz kapcsolódó tejértékesítés is a csoportmentesség kedvezményében részesül.¹⁷

5.3. A transzfer fogalma

A transzfer alapján a technológia az egyik vállalkozástól átkerül a másik vállalkozáshoz. Ezt azonban megszorítóan kell értelmezni: csak a licencia és a tartós jogviszonyt keletkeztető, tehát nem pusztán egyszeri ellenérték fejében történő jogátruházások tartoznak ebbe a körbe.

¹³ Microsoft response – 17 May 2013, Public Consultation on Proposed Technology Transfer Package, p. 10. http://ec.europa.eu/competition/consultations/2013_technology_transfer/microsoft_en.pdf.

¹⁴ TTBER 2. cikk (3) bekezdés.

¹⁵ Iránymutatás.

¹⁶ Iránymutatás 47. bekezdés.

¹⁷ Iránymutatás 50. bekezdés.

Transzfernek minősül

- i) a technológiai jogok licenciába adása (hasznosításának engedélyezése), valamint
- ii) a technológiai jogoknak az átruházása, amennyiben a technológia hasznosításából fakadó kockázat egy része az átruházónál marad. Erre példa, ha a jogok átruházásának ellenértéke nem egyszeri kötelezettség, hanem a későbbi forgalmazáshoz igazodó royalty.

Az egyezségi, peren kívüli megállapodások versenykorlátozó jellege az európai versenyjog egyik aktuális kérdése. A TTBER-iránymutatás ezzel kapcsolatban is állást foglal, és kifejezetten rögzíti, hogy az egyezségi és megneemtámadási megállapodások is transzfernek minősülnek, ugyanis a megállapodás keretében az egyik fél arra kötelezi magát, hogy nem gyakorolja technológiai jogait a másik féllel szemben, tehát gyakorlatilag engedélyezi a hasznosítást.¹⁸

5.4. Két vállalkozás közötti megállapodás

A 19/65/EGK¹⁹ rendelet arra hatalmazta fel a Bizottságot, hogy csoportmentességi rendeletet fogadjon el két vállalkozás közötti technológiatranszfer-megállapodásokkal kapcsolatban. Ebből következik, hogy a csoportmentesség csak azon megállapodásokra vonatkozik, amelyek két vállalkozás között jönnek létre. Nem tartoznak tehát a rendelet hatálya alá a technológia poolok, hiszen azokban jellemzően kettőnél több vállalkozás vesz részt.

5.5. A megállapodás célja: a szerződés szerinti termék előállítás

A TTBER csak azokra a technológiatranszfer-megállapodásokra vonatkozik, amelyek célja a szerződés szerinti terméknek a hasznosításba vevő általi előállítása.

A szerződés szerinti termék alatt olyan árukat és szolgáltatásokat kell érteni, amelyek a megállapodás tárgyát képező technológia alapján jönnek létre. Elképzelhető, hogy a licenc tárgyát képező technológiát magába a termékbe (ideértve a közbelső és a végső terméket is) építik be, de az is lehetséges, hogy a technológiát a gyártás során alkalmazzák.

A rendelkezés célja világos: az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdés alkalmazásának egyik feltétele a hatékonyságjavulás. Amennyiben a technológiát ténylegesen nem használják termék előállítására, akkor hatékonyságnövelésről sem beszélhetünk. Ezzel együtt meg kell jegyezni azt, elképzelhető, hogy a versenytárs végül nem a licenciába kapott technológiát, hanem azzal versengő saját technológiáját alkalmazza a gyártás során, anélkül azonban, hogy tartania kellene attól, hogy bitorolást valósít meg. Egy ilyen megállapodás egyfajta biztonságot

¹⁸ Iránymutatás 53. bekezdés.

¹⁹ A Tanács 1965. március 2-i 19/65/EGK rendelete a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról.

és szabadságot biztosít a hasznosításba vevőnek, végső soron hatékonyságjavulást eredményez, ekként a csoportmentességi rendelet hatálya alá tartozik.

A megállapodás alapján a terméket a hasznosításba vevőnek kell előállítania, azonban jogosult arra is, hogy a gyártás során alvállalkozó(ka)t vegyen igénybe. Ennek lehetőségét a korábbi TTBER-től eltérően maga a TTBER is tartalmazza.²⁰ A TTBER-iránymutatás, eltérve a korábbi TTBER-re vonatkozó iránymutatástól, egyértelműen kizárja a csoportmentesség alól azokat a szerződéseket, amelyek megengedik a hasznosításba vevő általi allicensiába adást. „A *ttm-rendelet* a szerződés szerinti termékeknek a hasznosításba vevő és/vagy alvállalkozója/alvállalkozói általi előállítására irányuló hasznosítási megállapodásokra vonatkozik. Ezért a *ttm-rendelet* nem vonatkozik azon technológiaátadási megállapodásokra (illetve az ilyen megállapodások azon részeire), amelyek megengedik az allicensiába adást.”²¹

Ezzel szemben a korábbi TTBER-re vonatkozó iránymutatás a csoportmentesség hatálya alá vonta azokat a szerződéseket is, amelyek a gyártásra vonatkozóan lehetővé tették az allicensiába adást. Mindazonáltal a Bizottság arról biztosítja a TTBER-iránymutatásban a vállalkozásokat, hogy analógia útján a csoportmentességi elveket fogja alkalmazni a „főlicencia”-megállapodásokra is.²²

6. A TTBER és a csoportmentesség időbeli hatálya

A csoportmentességi rendelet 2014. május 1-jén lépett hatályba, és 2026. április 30-án hatályát veszti. A Bizottság, ahogy a korábbi TTBER-rel kapcsolatban is, 2026 előtt értékelni fogja a csoportmentességi rendelet hatásait, és amennyiben azokat továbbra is kedvezőnek tartja, vélhetően újabb csoportmentességi rendeletet fog elfogadni.

A TTBER azonban az egyedi megállapodásoknak csak limitált ideig biztosítja a csoportmentességi kedvezményt. Főszabály szerint a csoportmentesség kedvezménye csak arra az időszakra alkalmazandó, ameddig a licenciába adott technológiai jogok le nem járnak (meg nem szűnnek, illetve ameddig azokat meg nem semmisítik), illetve ameddig a know-how titokban marad.²³ Kiegészítő szabály, hogy amennyiben a know-how a hasznosításba vevő cselekménye miatt jut nyilvánosságra, úgy a mentesség a szerződés időtartamára vonatkozik. Szintén kiegészítő szabály, hogy amennyiben a megállapodás több technológiai jogot is magában foglal, úgy a mentesség az utolsó lejáratának, megsemmisítésének vagy közismertté válásának a napján szűnik meg.

Kérdés, hogyan kell megítélni azokat a szerződéses rendelkezéseket, amelyek az oltalom lejártaát követően rónak kötelezettséget valamely félre. Tipikusnak mondhatóak az olyan fizetési kötelezettségek, amelyek a szabadalmi oltalom lejártaát követő évekre vonatkoznak,

²⁰ TTBER 1. cikk (1) bekezdés c) i) pont.

²¹ Iránymutatás 60. bekezdés.

²² Iránymutatás 60. bekezdés.

²³ TTBER 2. cikk (2) bekezdés.

vagy itt említhetjük a titoktartási kötelezettséget is, amely szintén az oltalmi idő lejártát követően is fennmarad. A TTBER-iránymutatás is rögzíti, hogy az ilyen kikötéseket egyedileg kell vizsgálni. Elképzelhető, hogy az adott korlátozás nem sérti az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdését, de az is lehetséges, hogy a (3) bekezdés szerint egyedileg mentesül. Az említett két példával kapcsolatban a bizottsági iránymutatás kimondja a következőket:

- i) A titoktartási kötelezettségek általában nem versenykorlátozóak a szerződés 101. cikkének (1) bekezdése értelmében.²⁴
- ii) A felek rendszerint a szerződés 101. cikke (1) bekezdésének megsértése nélkül kiterjeszthetik a jogdíjfizetési kötelezettséget a licenc tárgyát képező szellemi tulajdon-jog érvényességi idején túlra.²⁵

7. Piaci részesedési határértékek

A fentiekben láthattuk, hogy mely megállapodások minősülnek technológiatranszfer-megállapodásnak. Ahhoz, hogy ezen megállapodások a csoportmentesség kedvezményében részesüljenek, a megállapodásban részes vállalkozásoknak a TTBER-ben rögzített piaci részesedési küszöb alatt kell maradniuk. A vállalkozások csak akkor érezhetik magukat biztonságban,²⁶ ha az előírt piaci részesedési küszöbök alatt maradnak az érintett piacon. Versenytárs vállalkozások esetében a mentesség feltétele, hogy az érintett piac(ok)on a felek együttes részesedése ne haladja meg a 20%-ot. Nem versenytárs vállalkozások esetében a mentesség feltétele, hogy az érintett piac(ok)on egyik fél piaci részesedése se haladja meg a 30%-ot.

Látható tehát, hogy a versenytárs vállalkozásokra lényegesen szigorúbb feltételek vonatkoznak, mint a nem versenytárs vállalkozásokra. Amennyiben a felek piaci részesedése meghaladja a TTBER-ben rögzített határértékeket, úgy az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdése szerinti egyedi értékelésre van szükség. *„Az a tény, hogy a piaci részesedések meghaladják a határértékeket, nem vezethet annak vélelmezéséhez, hogy a megállapodás a 101. cikk (1) bekezdésébe ütközik, vagy hogy a megállapodás nem teljesíti a 101. cikk (3) bekezdésének feltételeit.”*²⁷

Megjegyzendő, hogy a Bizottság által 2013-ban közzétett TTBER-tervezet tartalmazott egy harmadik, „öszvér” kategóriát is, nevezetesen a nem versenytárs, de a versengő technológiával „házon belül” rendelkező vállalkozás kategóriáját. A tervezet szerint amennyiben a felek nem versenytárs vállalkozások, de a licenciavevő olyan saját technológia tulajdonosa, amely helyettesítheti a licenc tárgyát képező technológiát, úgy a piaci részesedési határérték szempontjából a versenytársakra vonatkozó 20%-os küszöbérték vonatkozik rájuk, míg

²⁴ Iránymutatás 183. bekezdés a) pontja.

²⁵ Iránymutatás 187. bekezdése.

²⁶ Angol kifejezéssel élve „safe harbour”.

²⁷ Iránymutatás 79. bekezdés.

a különösen súlyos korlátozások szempontjából a nem versenytársakra irányadó lista alkalmazandó. A Bizottság által tervezett módosítást a társadalmi konzultációban részt vevő szervezetek hevesen bírálták,²⁸ így végül a Bizottság elvetette ezt a kategóriát, és megmaradt a korábbi TTBER-ben foglalt szabályoknál.

Ahhoz, hogy a piaci részesedés számítását megértsük, azon túl, hogy közgazdasági ismeretekkel kell rendelkezünk, tisztában kell lennünk a következő fogalmakkal: *i)* érintett technológiai piac, *ii)* érintett termékpiac, *iii)* érintett földrajzi piac, *iv)* versenytárs/nem versenytárs vállalkozás.

7.1. Az érintett piac fogalma – technológiai piac, termékpiac, földrajzi piac

Ahogy arról korábban is volt szó, a technológiatranszfer-megállapodás célja a szerződés szerinti termék előállítás. A szerződés tárgya egy technológiai jog, de a szerződéssel végül létrejön egy termék, tehát a megállapodás végső soron a szerződéssel érintett termék piacán is hatást gyakorol. Ennek a kettősségnek megfelelően a TTBER fogalomrendszerében az érintett piac megkettőződik, és megkülönböztetünk technológiai piacot, valamint termékpiacot.

Az érintett technológiai piac alatt a megállapodással érintett technológiai jogokat és azok helyettesítőit kell érteni. A helyettesíthető technológiák meghatározása során a TTBER-iránymutatás²⁹ szerint azokat a technológiákat kell figyelembe venni, amelyek a technológia jellemzői, jogdíjai és rendeltetése alapján a technológiával felcserélhetőek, vagy annak helyettesítésére alkalmasak.

Az érintett termékpiac alatt a technológiával előállított termékeket (szerződés szerinti termék) és az olyan egyéb termékeket kell érteni, amelyeket a vevők az adott termékkel felcserélhetőnek vagy annak helyettesítésére alkalmasnak tartanak.³⁰

Az érintett földrajzi piac az a terület, ahol az érintett vállalkozások termékeket értékesítenek/vásárolnak, vagy technológiai jogok licenciába adásával foglalkoznak.

Az érintett földrajzi piac és a technológia- vagy termékpiac kombinációjából kapjuk meg az érintett piacot.

A piaci részesedést a termékpiacon a versenyjogban szokásos elemzési módszerek alapján kell kiszámítani.

²⁸ A tervezett módosítás visszavonását javasolta többek között a TEVA, UK Competition Law Association, a Bird&Bird Iroda, a Baker&McKenzie Iroda. Ez utóbbi iroda rámutatott arra, hogy a szerződés tárgyát képező technológiával versengő „in-house” technológiák a felek érzékeny üzletit titkát képezik, és nem szívesen osztják meg a versenyjogi értékelés során sem a másik féllel. Ezenkívül egy ilyen szabály beemelésé még nagyobb bizonytalanságot jelent a vállalkozások részére, és még költségesebb piaci elemzés szükséges a megállapodás megkötése előtt.

²⁹ Iránymutatás 22. bekezdés.

³⁰ Iránymutatás 21. bekezdés.

Speciális szabályok vonatkoznak azonban az technológipiacon fennálló piaci részesedés számítására. A technológipiacon azt kell felmérni, hogy az egymással versengő és egy piachoz tartozó technológiák piacán az érintett vállalkozások milyen piaci hányaddal rendelkeznek. Első olvasatra a befolyt jogdíjakból, hasznosítási ellenértékekből lehetne kiindulni. Ezt a számítási módszert azonban a gyakorlatban nehezen lehetett alkalmazni, ráadásul a Bizottság álláspontja szerint torzított, jellemzően alábecsült eredményeket hozott. „Azon túl, hogy általánosságban véve is nehézségekbe ütközik a jogdíjbevételekre vonatkozó megbízható adatok beszerzése, a tényleges jogdíjbevétel alapján is komolyan alulbecsülhető egy technológia piaci helyzete, amennyiben a fizetendő jogdíjak összege keresztlcenc adása vagy kapcsolt termékek beszállítása miatt csökken.”³¹ Mindezekre tekintettel a TTBER kifejezetten rögzíti, hogy a technológipiacon fennálló piaci részesedést is a technológia alapján gyártott termék értékesítése alapján kell kiszámítani.³² Ezzel a módszerrel tehát a hasznosítást engedélyező technológipiaci részesedéséhez a vállalkozásnak a termékpiacon fellelhető „lábnyoma” alapján jutunk el.

A TTBER 8. cikk *b)* pontja alapján a piaci részesedést az előző naptári évre vonatkozó adatok alapján kell kiszámítani. A gyakorlatban azonban jellemző, hogy mindaddig, amíg nem kötik meg a licenciaszerződést, egyik fél sem jelenik meg a termékpiacon, hiszen a gyártás éppen a megállapodás alapján fog elkezdődni. Ezzel kapcsolatban a TTBER és az iránymutatás egyértelmű eligazítást nyújt. Az új technológiák esetében a megállapodás megkötésekor a vállalkozások piaci részesedése nulla. Később az eladások megindulásakor a technológia piaci részesedése növekedni kezd. Ha a piaci részesedés később a vonatkozó 20%-os vagy 30%-os határérték fölé emelkedik, a mentesség továbbra is alkalmazandó a határérték átlépésének évét követő két egymás utáni naptári évben.³³

7.2. Versenyársak és nem versenyársak közötti különbségtétel

A vállalkozások egymás versenyársai lehetnek a technológipiacon és/vagy a termékpiacon is, sőt, az is elképzelhető, hogy a szerződésben alkalmazott technológia alapján gyártható különböző termékek elkülönült termékpiacot alkotnak, amelyeknek csak az egyikén minősülnek csak versenyársnak a felek.

A TTBER alapján a termékpiacon a felek akár tényleges, akár potenciális versenyársak is lehetnek. Tényleges versenyársak a felek, amennyiben a megállapodás előtt már mindkét fél aktív volt ugyanazon termékpiacon.³⁴ Potenciális versenyársaknak akkor minősülnek a termékpiacon, ha az ún. „SSNIP”-teszt alkalmazásával arra lehet következtetni,

³¹ Iránymutatás 87. bekezdés.

³² TTBER 8. cikk *d)* pont.

³³ TTBER 8. cikk *e)* pont és i. m. (12), 90. bekezdés.

³⁴ Iránymutatás 30. bekezdés.

hogy a jelenleg még nem aktív vállalkozás kész lenne vállalni a szükséges többletberuházást az érintett piacra történő belépés érdekében.

A potenciális versenytárs meghatározása összetett jogi és közgazdasági értékelést igényel, és e tekintetben a nem technológiatranszferrel kapcsolatos kartellügyekben kialakult általános joggyakorlat az irányadó.³⁵

A TTBER alapján a felek a technológiapiacra csak akkor minősülnek versenytársnak, amennyiben tényleges versenytársak; a potenciális versenytársakat nem vonja a versenytárs fogalmi körébe. A felek tényleges versenytársak a technológiapiacra, ha a tulajdonukban álló technológiák egymással helyettesíthetők, és a megállapodás előtt mindketten licenciába adták a technológiájukat. Akkor is versenytársnak minősülnek a felek, ha a hasznosítást engedélyező éppen azáltal lép be a technológiapiacra, hogy a technológiapiacra már aktív hasznosításba vevőnek ad licenciat.³⁶

Összefoglalva tehát azt mondhatjuk, hogy érintett piaconként külön kell vizsgálni a versenytársi minőséget és az irányadó piaci részesedési határértékeket. Amennyiben például egy vagy több termék- vagy technológiapiacra túllépik a piaci részesedési határértéket, úgy a megállapodás csoportmentessége ezen érintett piac(ok)ra nem vonatkozik. *„Ha például a hasznosítási megállapodás két külön termékpiacra vonatkozik, előfordulhat, hogy a csoportmentesség csak az egyik piacra vonatkozik, a másikra nem.”*³⁷

8. Különösen súlyos versenykorlátozások

A csoportmentességi rendeletekre jellemző, hogy meghatároznak egy ún. „feketelistát”. Amennyiben a technológiatranszfer-megállapodás egy vagy több olyan rendelkezést is tartalmaz, amelyet a TTBER különösen súlyos versenykorlátozásnak minősít és „feketelistára tesz”, úgy hiába az optimális, akár alacsony piaci részesedés, hiába a technológiatranszfer fogalmának való megfelelés, az egész megállapodás elveszíti a csoportmentesség kedvezményét. A megállapodásra tehát az általános szabályok fognak vonatkozni, így nem kizárt, hogy egyedi mentesülésben részesüljön az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdése szerint, azonban ez inkább csak elvi lehetőség. A Bizottság ugyanis úgy ítéli meg, hogy az egyedi értékeléssel összefüggésben valószínűtlen, hogy a különösen súlyos versenykorlátozások teljesítik a 101. cikk (3) bekezdésének négy feltételét.³⁸

A különösen súlyos versenykorlátozásokkal kapcsolatban aszerint is különbséget kell tenni, hogy a megállapodást versenytársak vagy nem versenytársak kötik. E különbségtétel jogpolitikai és közgazdasági indokai világosak: a versenytársak közötti megállapodások

³⁵ A T-374/94, T-375/94., T-384/94 és T-388/94 sz., az European Night Services és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet (EBHT 1998, II-3141), valamint a T-461/07 sz., a Visa Europe Ltd és Visa International Service kontra Európai Bizottság-ügyben hozott ítélet.

³⁶ Iránymutatás 35. bekezdés.

³⁷ Iránymutatás 81. bekezdés.

³⁸ Iránymutatás 95. bekezdés.

általában nagyobb kockázatot jelentenek a versenyre, mint a nem versenytársak közötti megállapodások, így azokra szigorúbb előírások, hosszabb „feketelisták” vonatkoznak. A TTBER 2. cikkének (3) bekezdése szerinti kiegészítő szabály alapján amennyiben a felek a megállapodás megkötésekor nem voltak versenytársak, azonban később azzá válnak, a megállapodás teljes időtartamára a nem versenytársakra vonatkozó „feketelista” alkalmazandó. Amennyiben azonban a felek a későbbiek során valamely lényeges vonatkozásban módosítják a szerződést, onnantól kezdve a versenytársakra vonatkozó szigorúbb szabályok vonatkoznak rájuk. A korábbi TTBER-től eltérően a TTBER kifejezetten nevesíti, hogy lényeges módosulásnak minősül az is, ha a felek versengő technológiai jogokra vonatkozó új technológiaátadási megállapodást kötnek.³⁹

8.1. Versenytársak közötti különösen súlyos versenykorlátozás

A TTBER 4. cikkének (1) bekezdése alapján a csoportmentesség hatálya alól kikerülnek azok, a versenytársak közötti megállapodások, amelyek célja közvetve vagy közvetlenül, önmagukban vagy a felek ellenőrzése alá tartozó egyéb tényezőkkel együttesen az alábbi négy versenykorlátozó rendelkezés valamelyike.

a) Az első különösen súlyosnak minősített megállapodás az árkorlátozás, vagyis a TTBER fogalomrendszerét használva bármelyik fél azon képességének a korlátozása, hogy termékek harmadik felek számára történő értékesítése során meghatározza saját árait. Nem meglepő, hogy első helyen szerepel a „feketelistán” az árkorlátozás, hiszen a 101. cikk (1) bekezdésében a versenykorlátozás lehetséges példái között is az első helyet foglalja el az árrögzítés. Ezenkívül az árrögzítés versenykorlátozó célú megállapodásnak minősül,⁴⁰ azaz a Bizottságnak nem kell bizonyítania a versenykorlátozó hatást.

Amint az látni fogjuk, míg a nem versenytársak között az árkorlátozás tilalma nem terjed ki a maximum- és az ajánlott árakra, addig a versenytársak között tilos mindennemű árkorlátozás.

Ahhoz, hogy megértsük, mit is jelent a TTBER 4. cikkében a „közvetve” megvalósított árkorlátozás, az Európai Bíróság Windsurfing-ügyben⁴¹ kifejtett érveit érdemes áttekintelnünk. Az ügy tényállása szerint a Windsurfing Inc. USA-ban bejegyzett cég az EU több országában, így Németországban is szabadalmi bejelentéssel, vagyis ideiglenes szabadalmi oltalommal rendelkező szörfvitorlákra. A német céggel kötött, gyártásra és forgalmazásra vonatkozó szabadalmilicencia-szerződése azonban több szempontból is túlterjeszkedett a szabadalom (technológia) tárgyán, például azzal, hogy nemcsak a vitorla, hanem a szörfdeszka gyártását is előzetes engedélyhez kötötte, jóllehet a deszkára vonatkozóan nem ren-

³⁹ TTBER 2. cikk (3) bekezdés.

⁴⁰ Richard Whish: Versenyjog, HVG Orac Lap és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2010, p. 117.

⁴¹ T 193/83. sz., a Windsurfing International Inc. kontra az Európai Közösségek Bizottsága-ügyben 1986. február 25-én hozott ítélet (EBHT 1986., p. 611.).

delkezett szabadalmi jogokkal. A licenciatvevő által fizetendő royalty alapja sem pusztán a szabadalom tárgyát képező vitorlához, hanem a komplett szörfdeszka (vitorla+deszka) eladási árához igazodott. Az Európai Bíróság ítéletében megerősítette a Bizottság azon álláspontját, miszerint a royaltynak ez az alkalmazási módszere alkalmas arra, hogy a szabadalommal nem érintett termékpiacon, vagyis a szörfdeszka piacán korlátozza a versenyt.⁴² A Windsurfing-ítélettel összhangban rögzíti tehát a TTBER-iránymutatás, hogy a különösen súlyos korlátozások körébe tartoznak azok a megállapodások is, amelyekben a jogdíjakat az összes termékkeladáshoz kötik, függetlenül attól, hogy a licenc tárgyát képező technológiát használják-e.⁴³

b) A második különösen súlyos versenykorlátozás a kibocsátás korlátozása, mely szintén megtalálható a 101. cikk (1) bekezdésének exemplifikatív listáján, és célja szerint szintén versenykorlátozó megállapodásnak minősül.⁴⁴

A kibocsátáskorlátozás főszabály szerint különösen súlyos versenykorlátozásnak minősül. Így amennyiben a licenciatadó által előállítható termék mennyiségét korlátozzák, úgy a megállapodás elveszíti a csoportmentesség kedvezményét. Leegyszerűsítve a kibocsátás korlátozásának gazdasági hatását azt lehet mondani, hogy amennyiben mesterségesen visszafogják a termelést, úgy a termék kínálata csökken, aminek következtében a termék ára magasabban tartható.

A TTBER azonban különbséget tesz kölcsönös és nem kölcsönös megállapodások között, és a szigorú jogkövetkezményeket elsősorban a kölcsönös megállapodásokra korlátozza. Kölcsönös megállapodásnak azon technológiatranszfer-megállapodások minősülnek, amelyekben mindkét fél ad egymásnak olyan licencet (keresztlicencia), amelyek egymással versengő technológiákra vonatkoznak, vagy versengő termékek előállítására használhatók fel.⁴⁵ Nem kölcsönös megállapodásról akkor beszélünk, ha vagy csak az egyik fél ad licenciat, vagy mindkét fél ad licenciat, de ezek a licenciat vagy az ezen licenciatval előállítható termékek nem minősülnek versengő termékeknek.⁴⁶

A korlátozás nem minősül „hardcore” versenykorlátozásnak, amennyiben nem kölcsönös megállapodás esetén csak a licenciatvevő számára korlátozza a technológia alapján előállítható termék mennyiségét, vagy kölcsönös megállapodás esetén csak az egyik licenciatvevőre ró ilyen kötelezettséget. A TTBER-iránymutatás szerint a nem kölcsönös mennyiségi korlátozások kedvezőbb kezelésének alapja az a megfontolás, hogy az egyoldalú korlátozás nem szükségszerűen vezet alacsonyabb piaci kibocsátáshoz.⁴⁷

c) A harmadik, különösen súlyos versenykorlátozás a piacfelosztás, amely szintén szerepel a 101. cikk (1) bekezdésének listáján, és célja szerint szintén versenykorlátozó megállapodásnak minősül.

⁴² I. m. (41), 67. bekezdés.

⁴³ Iránymutatás 3.4.2. pont 101. bekezdés.

⁴⁴ *Whish*: i. m. (40), p. 117.

⁴⁵ TTBER 1. cikk (1) bekezdés d) pont.

⁴⁶ TTBER 1. cikk (1) bekezdés e) pont.

⁴⁷ Iránymutatás 104. bekezdés.

podásnak minősül.⁴⁸ Az iparjogvédelmi jogok területi jellegét felhasználva a licenciaszerződések a piac felosztásának hatékony eszközei lehetnek, azonban ezt általános jelleggel tiltja a TTBER.

A rendelet deklarálja, hogy főszabály szerint „hardcore” versenykorlátozó megállapodásnak minősül a piacok és a vevők felosztása. Ez alól a főszabály alól emel ki alkivételeket a TTBER, elsősorban a nem kölcsönös megállapodásokat visszahelyezve a csoportmentesség hatálya alá. A TTBER a korábbi TTBER-hez és a társadalmi konzultációra bocsátott tervezethez képest is lényegesen átalakítja az alkivételek körét, első olvasatra úgy tűnik, hogy szűkíti a megengedett piacfelosztásokat. Valójában azonban érdemi módosulás nem történt, ahogyan azt a Bizottság által közzétett FAQ⁴⁹ is rögzíti. A változások inkább technikai jellegűek: a korábban a csoportmentességi rendeletben szereplő egyes alkivételek, így a korábbi (i) és (iii) pont TTBER-iránymutatásba került át, míg a korábbi (ii) és (iv) pont össze lett vonva a rendelet (i) pontjában.

- (i) Az első alkivétel lehetővé teszi a nem kölcsönös megállapodások tekintetében, hogy bármelyik fél, így akár a licenciába adó, akár a licenciába vevő kötelezze magát arra, hogy nem állít elő szerződés szerinti terméket a másik félnek fenntartott kizárólagos területen.

A piacfelosztásnak tehát megengedett módja, ha például a licenciába adó kötelezettséget vállal arra, hogy nem fog előállítani terméket a szerződés hatálya alatt a licenciatevőnek fenntartott területen. A technológia bevezetése, a gyártáshoz szükséges valamennyi eszköz beszerzése gyakran igen komoly kezdeti beruházást igényel. Amennyiben a licenciatevő nem lenne biztosítva arról, hogy az ő kizárólagos területén a licenciadó nem lesz versenytársa, úgy könnyen lehet, hogy nem is vállalná az üzleti kockázatot jelentő beruházásokat. Ez csökkentené az innovációt, és károsan hatna a technológián belüli versenyre.

Ugyanezen megfontolások alapján jogszerűen rendelkezhetnek úgy a felek a nem kölcsönös megállapodásukban, hogy nem végeznek aktív/passzív értékesítést⁵⁰ a másik fél számára fenntartott kizárólagos területre vagy vevői csoport részére.

⁴⁸ *Whish*: i. m. (40), p. 117.

⁴⁹ Antitrust: Commission adopts revised competition regime for technology transfer agreements – frequently asked questions: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-208_en.htm.

⁵⁰ Az „aktív/passzív” értékesítés fogalmát a Bizottság vertikális korlátozásokról szóló iránymutatása (2010/C 130/01) határozza meg. Az iránymutatás (51) bekezdése szerint: „Az 'aktív' értékesítés során a vállalkozások aktívan fordulnak az egyedi ügyfelekhez többek között közvetlen levélmegkeresés (direct mail), azon belül kéretlen elektronikus levelek küldése vagy látogatások útján; ugyancsak idetartozik a meghatározott ügyfélcsoport vagy meghatározott területen levő ügyfelek aktív megkeresése olyan média- vagy internetes hirdetés vagy más promóció útján, amely kifejezetten az adott ügyfélcsoportot vagy az adott területen található ügyfeleket célozza meg. A 'passzív' értékesítés: az egyedi ügyfelektől felszólítás nélkül érkező kérésre adott válasz, ideértve az áruk leszállítását, illetve a szolgáltatások nyújtását az ilyen ügyfelek részére.”

A TTBER-iránymutatásból kitűnik, hogy a korábbi TTBER 4. cikk (1) bekezdésének (iii) pontját a fenti szabályból következő kivételnek tartja, így nem nevesíti külön a rendeletben. „Következésképpen az sem minősül különösen súlyos korlátozásnak, ha a hasznosítást engedélyező egy adott területen egyedüli hasznosításba vevőjének jelöli ki a hasznosításba vevőt, ami azzal jár, hogy a szóban forgó területen harmadik felek nem kapnak licencet a hasznosítást engedélyező technológiája alapján történő gyártásra.”⁵¹

- (ii) Szintén a fenti okokból megengedett korlátozás nem kölcsönös megállapodás esetén, ha a licenciavevő arra vállal kötelezettséget, hogy nem végez aktív értékesítést valamely másik licencijogosult számára kijelölt kizárólagos területre vagy vevőcsoport részére. E kivétel alkalmazhatóságának további feltétele, hogy a védelemben részesülő hasznosításba vevő a megállapodás megkötésekor ne legyen a hasznosítást engedélyező versenytársa.

Ezen alkívétel alapján biztosítható a hatékony területi kizárólagosság, mely az innovációba történő beruházásra kedvezően hathat. A kivétel nem teszi lehetővé az abszolút területi védelmet, és ellentétben az (i) ponttal, kizárólag az aktív értékesítésekre vonatkozik, a passzív értékesítésekre nem.

- (iii) Akár kölcsönös, akár nem kölcsönös megállapodásról legyen is szó, a hasznosításba vevő kötelezettséget vállalhat arra is, hogy a szerződés szerinti terméket csak saját használatára fogja előállítani. Ha a szerződés szerinti termék egy alkatrész, pl. egy hengerfej, akkor kötelezhető arra a licenciavevő, hogy a legyártott hengerfejet ne értékesítse más gyártó cégnek. Ellenben a licenciavevő jogosult az alkatrészt (a szerződés szerinti terméket) a saját termékébe beépíteni, és ekként a saját termékével együtt értékesíteni. Ezt követően arra is jogosultnak kell lennie, hogy a meghibásodott alkatrészt a saját vevői felé kicserélje, és ekként magát a hengerfejet pótalkatrészként értékesítse.

- (iv) Speciális szabályként a TTBER lehetővé teszi a piac/vevők felosztását nem kölcsönös megállapodások esetén, ha a licenciavevő arra vállal kötelezettséget, hogy csak és kizárólag egy adott vevő számára fogja előállítani a szerződés szerinti terméket azzal a céllal, hogy alternatív beszerzési forrást biztosítsanak egy vevő részére. A TTBER-iránymutatás szerint ezen kivétel hatálya alá tartozik például az az egyszeri licenc, amelynek célja egy konkrét vevő valamely projektjéhez kapcsolódó követelményeknek való megfelelés.⁵²

d) A negyedik, különösen súlyos versenykorlátozás a felek kutatás-fejlesztési képességeinek korlátozása, valamint a hasznosításba vevő saját technológiai jogai hasznosításának a korlátozása. A műszaki fejlesztés korlátozásaként e tilalmak szintén szerepelnek a 101. cikk (1) bekezdésének a listáján is.

⁵¹ Iránymutatás 3.4.2. pontjának (109) bekezdése.

⁵² Iránymutatás 112. bekezdés.

Tilos bármelyik felet korlátozni abban, hogy szabadon végezzen kutatás-fejlesztést. A szabadalmi törvények is kifejezetten rögzítik a „kutatás szabadságát”, a szabadalmi oltalomból folyó kizárólagos jogok a kutatás megtiltására nem terjednek ki. A kutatás-fejlesztés az új, hatékonyabb termékek megjelenésének a záloga, így a fogyasztói jólét biztosításának egyik fő motorja. Éppen ezért a K+F-tevékenység korlátozása olyan különösen súlyos megállapodásnak minősül, amely kizárja a csoportmentességi rendelet alkalmazhatóságát.

A know-how titokban tartása érdekében azonban a szükséges mértékben korlátozható a know-how felhasználásával végzett kutatás-fejlesztési tevékenység. E körben például megtiltható a technológiatranszfer-megállapodásban, hogy a know-how-nak minősülő ismerettel rendelkező kutatók harmadik személyeknek nyújtott K+F-szolgáltatásokban részt vegyenek. A know-how olyan ismeretanyag, amely elsősorban a kutatók fejében létezik. Ha a kutató részt vesz egy kutatásban, természetes, hogy gondolatait nem tudja „kettéválasztani” és csak azokat az ötleteket használni, amelyek nem részei a know-how-nak.

A K+F-tevékenység korlátozásának tilalma mellett a TTBER alapján tilos korlátozni a hasznosításba vevőt abban, hogy saját technológiai jogait hasznosítsa. Versenytársak között a licencavevő jogainak korlátozása csökkenti a versenyt a technológia- és/vagy termékpiacon. Ahogyan azt a Windsurfing-ügyben az Európai Bíróság is kimondta, a saját technológiai jog hasznosításának korlátozása nemcsak direkt tilalom, hanem közvetett hatás alapján is megvalósulhat. Így, amennyiben a licenciadíj mértékét a hasznosításba vevő által realizált teljes éves jövedelem vagy a technológiai joggal le nem fedett termékek értékesítésével realizált jövedelem alapján határozzák meg, úgy a licencavevőnek gyakorlatilag a saját fejlesztései után is kellene licenciadíjat fizetnie. Ez nyilvánvalóan hátrányosan hat a további kutatás-fejlesztésre vagy a saját technológiák hasznosítására.

8.2. Nem versenytársak közötti különösen súlyos versenykorlátozás

A nem versenytársak közötti megállapodásokra vonatkozó különösen súlyos versenykorlátozások listája rövidebb és enyhébb, mint a versenytársakra vonatkozó „feketelista”. Ahogy a Bizottság vertikális korlátozásokról szóló iránymutatása is rögzíti, a vertikális korlátozások általában kevésbé károsak, mint a horizontális korlátozások, és jelentős teret biztosíthatnak a hatékonyságnövelésnek.⁵³

Mindezekre tekintettel a TTBER a lenti három megállapodást minősíti különösen súlyos korlátozásnak nem versenytársak között.

a) Az árkorlátozás tilalma szűkebb a horizontális megállapodásoknál megismert tilalomnál: maximális eladási ár és ajánlott eladási ár meghatározása jogszerű lehet a vertikális megállapodásokban. A legmagasabb ár és az ajánlott ár azonban nem válhat ténylegesen rögzített vagy minimum eladási árrá. Tehát például nem lehet az ajánlott árat „nagyon erő-

⁵³ A bizottság vertikális korlátozásokról szóló iránymutatása (2010/C 130/01), I. 2. pont (6) bekezdés.

sen ajánlott” árként meghatározni, és olyan kedvezőtlen következményeket (pl. büntetés, kedvezménymegvonás) fűzni az ajánlott ártól való eltéréshez, amelyek miatt a másik félnek nem áll érdekében eltérni az ajánlott ártól.⁵⁴

b) A hasznosításba vevő passzív értékesítéseinek a korlátozása főszabály szerint szintén hardcore versenykorlátozó megállapodásnak minősül. Ebből következik, hogy a hasznosításba adóra vonatkozó aktív és passzív, továbbá a hasznosításba vevőre vonatkozó aktív értékesítések korlátozása nem versenytársak közötti megállapodásban megengedett lehet.

A hasznosításba vevőre vonatkozó passzív értékesítési tilalom azonban nem vonatkozik az alábbi alkivételekre.

- i)* A piaci részesedési határértékeken belül szabadon korlátozható a hasznosításba vevő passzív értékesítési lehetősége a hasznosítást engedélyező számára fenntartott kizárólagos területre vagy kizárólagos vevői csoport részére. A TTBER-iránymutatás szerint vélelmezett, hogy az ilyen korlátozások ösztönzik a technológia versenytárogató elterjedését.⁵⁵
- ii)* Ahogy a horizontális megállapodásoknál, úgy a vertikális megállapodásoknál is megállapodhatnak abban a felek, hogy a hasznosításba vevő csak saját használatra jogosult gyártani a licenc tárgyát képező technológiát tartalmazó termékeket. A horizontális megállapodásoknál leírt, pótalkatrészek értékesítésére vonatkozó lehetőség korlátozása azonban itt is kizárt.
- iii)* Szintén a horizontális megállapodások feketelistáján szereplő rendelkezéssel analóg szabály szerint a felek megállapodhatnak abban, hogy a hasznosításba vevő köteles a szerződés szerinti termékeket kizárólag egy meghatározott vevő részére gyártani annak érdekében, hogy ennek a vevőnek alternatív beszerzési forrást biztosítson.
- iv)* A vertikális csoportmentességi rendelet feketelistáján is kivételként szerepel,⁵⁶ ekként csoportmentességben részesülnek azok a szerződéses kikötések, melyek értelmében a nagykereskedelmi szinten működő hasznosításba vevő csak kiskereskedőknek értékesíthet, végfelhasználóknak nem.

⁵⁴ Az Európai Bíróság által a C-74/04. P. sz., a Volkswagen kontra Bizottság-ügyben hozott ítélet (EBHT 2006., I p. 6585.) foglalkozik a vertikális megállapodásokban alkalmazott tényleges árrögzítéssel. Az ügy tényállása szerint a Volkswagen a forgalmazóinak küldött levelekben arra buzdította a forgalmazókat, hogy ne adjanak kedvezményt a Volkswagen Passat árából. A Bizottság ugyan nem volt képes azt bizonyítani, hogy megállapodás jött létre a felek között, és a VW egyoldalú körleveleiben foglaltakat a kereskedők akár hallgatólagosan is elfogadták volna, sokan úgy vélik azonban, hogy a VW-ügyben a Bizottság túl jogászian érvelt, és nem lehet ebből a döntésből arra következtetni, hogy egy ilyen egyoldalú magatartás, „nagyon erősen ajánlott ár” nem fog kőkemény korlátozásnak minősülni. [*Whish*: i. m. (40), p. 111].

⁵⁵ Iránymutatás 121. bekezdés.

⁵⁶ A Bizottság 330/2010/EU rendelete (2010. április 20.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról (továbbiakban: VABER) 4. cikk. (2) bekezdés *b)* pont *(ii)* alpont.

v) Végezetül, szintén a vertikális csoportmentességi rendelettel párhuzamosan,⁵⁷ a csoportmentesség kedvezményében részesül továbbra is a szelektív forgalmazási rendszer kialakítása, fenntartása érdekében az a kötelezettség, miszerint a hasznosításba vevő nem adhat el nem szerződéses forgalmazók részére.

c) Amennyiben a hasznosítást engedélyező szelektív forgalmazási rendszert működtet, ott különösen súlyos versenykorlátozásnak minősül, ha a kiskereskedelmi szinten működő tagnak a végfelhasználók számára történő aktív vagy passzív értékesítést korlátozzák. A vertikális csoportmentességi rendelettel összhangban⁵⁸ azonban a hasznosításba vevő részére megtiltható, hogy nem szerződéses telephelyről végezze tevékenységét.

d) Noha főszabály szerint a korábbi TTBER szerint is hardcore megállapodásnak minősültek azon kikötések, amelyek értelmében a hasznosításba vevők nem végezhetnek passzív értékesítést egy másik hasznosításba vevő számára kijelölt kizárólagos területre vagy vevőcsoportnak, a korábbi TTBER 4. cikk (2) bekezdésének (ii) pontja tartalmazott egy kivételt: csoportmentességben részesítette ezen megállapodásokat a megállapodás első két évre. A korábbi csoportmentességet az indokolta, hogy sokszor a hasznosításba vevőnek jelentős anyagi beruházást kell eszközölnie és jelentékeny üzleti kockázatot kell vállalnia ahhoz, hogy betörjön egy új piacra. Ilyen esetekben objektíve szükséges lehet a versenykorlátozás a kezdeti időben, éppen ezért egy ilyen kizárólagosság ösztönzően hathat a piacra lépésre. Fenntartva az elvi lehetőségét a mentesülésnek, a TTBER elveti a két évre vonatkozó általános csoportmentességet, és egyedi mérlegelés tárgyává teszi ezen megállapodásokat, melyek az EUMSZ 101. cikkének (3) bekezdése szerinti egyedi mentesüléssel kerülhetnek ki a 101. cikk hatálya alól. A TTBER-iránymutatás rögzíti, hogy az egyedi mérlegelés során továbbra is irányadó, hogy általában két évre köthető ki ilyen korlátozás, azonban nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy adott esetben akár hosszabb időre szóló korlátozás is objektíve igazolható legyen.⁵⁹

A társadalmi konzultációra bocsátott tervezet is elvetette már a csoportmentességet, melyet a benyújtott javaslatok, észrevételek élesen bíráltak.⁶⁰ Az észrevételek elsősorban azt sérelmezték, hogy a Bizottság pusztán annak érdekében vetné el a kétéves időtartamra vonatkozó mentességet, hogy a TTBER összhangban legyen a vertikális megállapodásokra vonatkozó csoportmentességi rendelettel. Nem veszi azonban figyelembe azt, hogy a technológiatranszfer-megállapodás nem tisztán vertikális értékesítési megállapodás, így az új technológia bevezetéséhez szükséges beruházások gyakran igen jelentős anyagi többletterhet rónak a hasznosításba vevőre, mint egy vertikális megállapodás forgalmazójára az új piacra lépés.

⁵⁷ VABER 4. cikk. (2) bekezdés b) pont (iii) alpont.

⁵⁸ VABER 4. cikk. (2) bekezdés (c) pont.

⁵⁹ Iránymutatás 126. bekezdés.

⁶⁰ A tervezett módosítás visszavonását javasolta többek között a TEVA, az UK Competition Law Association, a Bird&Bird Iroda, a Baker&McKenzie Iroda.

A kritikák ellenére kikerült a csoportmentességből a kétéves mentesülés lehetősége, gyakorlatilag ugyanazon indokokra hivatkozva (a vertikális csoportmentességgel való összhang megteremtése).⁶¹ Álláspontunk szerint ez a módosulás indokolatlan bizonytalanságot eredményez, melynek akár az innovációra és az új termékek megjelenésére nézve is hátrányos következményei lehetnek.

9. Nem mentesülő korlátozások

A különösen súlyos versenykorlátozásokat tartalmazó „feketelistát” követően a TTBER 5. cikke definiálja a nem mentesülő korlátozásokat. Az itt található rendelkezések is olyan versenykorlátozó kikötések, amelyeket a Bizottság nem kíván a csoportmentesség kedvezményében részesíteni, azonban az alkalmazásukhoz enyhéb jogkövetkezményt fűz. Ezen korlátozások bármelyikének a hasznosítási megállapodásba történő felvétele nem zárja ki azt, hogy a megállapodás többi része csoportmentességben részesüljön, amennyiben a fennmaradó rész elválasztható a nem mentesülő korlátozás(ok)tól, pusztán a szóban forgó egyedi korlátozásra nem terjed ki a csoportmentesség.⁶²

9.1. Kizárólagos viszontlicenciák

A licenciaszerződések gyakran⁶³ tartalmaznak olyan kikötéseket, amelyek előírják a hasznosításba vevő számára, hogy a szerződéssel érintett technológiával kapcsolatos jövőbeli saját fejlesztéseihez vagy az általa kialakított új alkalmazásaihoz a hasznosításba adó részére hozzáférést biztosítson. A következőkben ezt a tágan értelmezett hozzáférést „grant-back”-klauzulának nevezzük.

A Bizottság által 2011-ben készített jelentés alapján a „grant-back”-klauzula terjedelmét jellemzően az alábbi tényezők határozzák meg.

- i) Kölcsönösség: mindkét fél köteles-e hozzáférést biztosítani a másik fél számára a jövőbeni fejlesztésein, vagy csak az egyik fél?
- ii) Tulajdonjog: a „grant-back” a jövőben létrejövő szellemi tulajdon-jogok átruházásának kötelezettségét írja-e elő, vagy csak hasznosítási jog biztosítását?

⁶¹ Bizottság által kiadott sajtóanyag, MEMO/14/208 21/03/2014: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-208_en.htm.

⁶² Iránymutatás 128. bekezdés.

⁶³ A Bizottság által készített jelentés szerint a licenciaszerződések 43%-a tartalmaz valamilyen „grant-back”-klauzulát, és megállapítható az is, hogy a versenytársak közötti megállapodásokban jellemzően nagyobb arányban használnak ilyen megállapodást a felek, mint a nem versenytársak közötti megállapodásokban. In *Pierre Regibeau, Katharine Rockett: Assessment of potential anticompetitive conduct in the field of intellectual property rights and assessment of the interplay between competition policy and IPR protection*, 2011. november; http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012_technology_transfer_study_ipr_en.pdf.

- iii) Kizárólagosság: amennyiben a „grant-back” hasznosítási jogot takar, úgy kérdés, hogy a hasznosítási jog kizárólagos-e vagy sem, és amennyiben kizárólagos, ez alatt azt kell-e érteni, hogy a jogosult maga sem hasznosíthatja a szellemi terméket?
- iv) Ellenérték: a „grant-back”-ért cserébe a licenciavevő (továbbfejlesztő) kap-e ellenértéket (jellemzően royaltyt), vagy ingyenes az átruházási/licencadási kötelezettség?
- v) Időtartam: a „grant-back”-kötelezettség meddig áll fenn? Az eredeti licenciaszerződés hatálya alatt, vagy azt követően is?
- vi) Elválaszthatóság: kérdés, hogy mire terjed ki a „grant-back”-kötelezettség? Az eredeti technológiajogtól elválasztható fejlesztésekre és/vagy a nem elválasztható fejlesztésekre? Elválaszthatónak minősül az a fejlesztés, amelynek hasznosítása a licencia tárgyát képező technológia bitorlása nélkül is lehetséges.

Látható tehát, hogy a fentiek kombinációjával tucatnyi „grant-back”-klauzula alakítható ki. Ezek közül a TTBER csak azokat zárja ki a csoportmentességből, amelyek a hasznosításba vevőt kötelezik arra, hogy jövőbeni fejlesztéseire (beleértve az elválaszthatót és az elválaszthatatlant is) a hasznosításba adó javára kizárólagos (azaz a licenciavevő saját hasznosítását is kizáró) licencijogot adjon, vagy ezen jogokat átruházza a hasznosításba adóra.

A Bizottság iránymutatása megerősíti, hogy a nem kizárólagos viszontlicencia-adási kötelezettségek a TTBER mentességi tartományába tartoznak. *„Még akkor is ez a helyzet, ha e kötelezettség nem kölcsönös, azaz csak a hasznosításba vevőt terheli, és ha a megállapodás alapján a hasznosítást engedélyező jogosult a fejlesztések más hasznosításba vevők részére történő továbbadására.”*⁶⁴

A kölcsönösség, ellenérték kérdése a TTBER alkalmazhatósága szempontjából irreleváns. Az, hogy ellenérték fejében kötik ki a viszontlicenciát, vagy esetleg a felek kölcsönösen kötelesek egymásnak licenciát adni, még nem jelenti azt, hogy a megállapodás automatikusan a csoportmentesség hatálya alá fog tartozni. Az egyedi mentesülés lehetőségének mérlegelése során az ellenérték relevanciával bír, azonban a csoportmentesség alkalmazhatósága szempontjából nem.

Irreleváns továbbá az is, hogy elválasztható vagy nem elválasztható fejlesztésekkel kapcsolatban kötik-e ki a felek a kizárólagos viszontlicenciát (átruházást). Ezzel szemben a korábbi TTBER különbséget tett elválasztható és nem elválasztható fejlesztések között. A korábbi TTBER 1. cikk (1) bekezdésének *n*) pontja alapján elválasztható fejlesztésnek az olyan fejlesztés minősült, amely a licencia tárgyát képező technológia megsértése nélkül hasznosítható. A korábbi TTBER a nem mentesülő korlátozások alá kizárólag az elválasztható fejlesztésekre vonatkozó kizárólagos viszontlicenciákat vagy átruházási kötelezettségeket vont be. A felek tehát szabadon rendelkezettek a jövőben létrejövő, nem elválasztható fejlesztések jogi sorsáról.

⁶⁴ Iránymutatás 131. bekezdés.

A Bizottság által közzétett tervezet is eltért e tekintetben a korábbi TTBER-től, és elvetette az elválasztható/nem elválasztható fejlesztések közötti különbségtételt, aminek a következtében általában véve kizárta a csoportmentesség hatálya alól a kizárólagos vizontlicenciákat és átruházási kötelezettségeket.

A Bizottság által 2011-ben készített jelentés előrevetítette a csoportmentességi rendelet módosítását. A jelentésben a Bizottság közgazdasági elemzés útján levezette, hogy valójában indokolatlan a nem elválasztható fejlesztések előnyben részesítése a csoportmentességi rendeletben. A közgazdasági érvek részletes elemzése nem tárgya a jelen tanulmánynak, azonban hasznos összefoglalni – akár csak a kérdés komplexitásának szemléltetése érdekében is – a Bizottság érvelését.

A Bizottság abból az alapvetésből indult ki, hogy amennyiben a licenciavevő köteles a saját fejlesztéseiről lemondani (akár kizárólagos licencia, akár átruházás útján), az valószínűleg csökkenti a hasznosításba vevő innovációs ösztönzését. Az innovációs hajlandóság csökkenését az sem befolyásolja jelentékenyen, ha a felek kölcsönös „grant-back”-klauzulát kötnek ki. Ez legfeljebb azt eredményezi, hogy nemcsak az egyik, hanem mindkét fél motivációja csökken az innováció terén. A Bizottság álláspontja szerint az sem döntő jelentőségű, hogy a „grant-back”-ért cserébe a licenciavevő megfelelő ellenértéket kap-e, vagy sem. Az ellenérték elsősorban a kedvezőtlen anyagi helyzetben lévő vállalkozásokra vagy a technológia értékesítésében kevésbé jártas/sikeres vállalkozásokra hathat ösztönzőleg, mivel biztosak lehetnek abban, hogy a kifejlesztett technológia mindenképpen hasznosítóra talál.⁶⁵ A Bizottság érvelése szerint az elválasztható fejlesztésekkel kapcsolatos innovációt nagyobb mértékben hátráltatja a „grant-back”-klauzula, mint a nem elválasztható fejlesztésekkel kapcsolatos kikötés. Összefoglalva tehát a kiindulási tételt elmondható, hogy a „grant-back”-klauzula alapvetően károsan hat az innovációra, tehát az EUMSZ 101. cikkének (1) bekezdésébe ütközik.

Ezzel szemben a feleknek azt kell igazolniuk, hogy dacára a versenykorlátozó kikötésnek, a megállapodás az EUMSZ 101. cikkének (3) bekezdésében foglaltakat teljesíti. E körben a vállalkozások tipikusan azzal szoktak érvelni, hogy a „grant-back”-klauzula nélkül nem kötötték volna meg a hasznosítási szerződést, nem vállalták volna azt a kockázatot, hogy a hasznosításba vevő a saját önálló fejlesztései révén a hasznosításba adó piaci helyzetét gyengítse.

Ahhoz, hogy a fenti érvelés sikeres legyen, a Bizottság álláspontja szerint a vállalkozásnak azt kell igazolnia, hogy valóban volt mitől félnie, valóban üzleti kockázatot jelentett a licenciadó számára a licenciaszerződést „grant-back”-klauzula nélkül megkötni. A Bizottság részletesen elemezte az elválasztható és nem elválasztható fejlesztések alapján felállítható modelleket, és arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy a hasznosításba adó számára nem feltétlenül kedvezőtlen, sőt tipikusan nem kedvezőtlen a nem elválasztható fejlesztések esetében az, ha nem szerepel „grant-back”-klauzula a szerződésben. Ennek az az oka,

⁶⁵ I. m. (63), p. 47.

hogy a nem elválasztható fejlesztések hasznosítása során a licenciatulajdonos licenciatulajdonosi jogát is kénytelen hasznosítani, ekként azon termék után is köteles royaltyt fizetni, amely az általa továbbfejlesztett technológiával készült. A licenciatulajdonos tehát royalty formájában „grant-back”-kikötés nélkül maga is profitál a nem elválasztható fejlesztésekkel elért eredményekből. Valójában a licenciatulajdonosra nézve az igazi kockázatot a licenciatulajdonos elválasztható fejlesztései jelentik. Elválasztható fejlesztés hasznosításához ugyanis nincs szükség a licenciatulajdonos engedélyére, ekként a licenciatulajdonos az általa kifejlesztett új, elválasztható technológia birtokában a feleslegessé vált korábbi licenciatulajdonosi szerződésből ki is léphet, sőt, a licenciatulajdonos számára fenntartott területekre is képes betörni.

A Bizottság álláspontja szerint tehát a hasznosításba adó elsősorban az elválasztható fejlesztésekkel kapcsolatban érvelhet alappal azzal, hogy „viszont akkor”⁶⁶ „grant-back”-kikötés nélkül nem kötötte volna meg a licenciatulajdonosi megállapodást. Ebből pedig az következik, hogy közgazdasági szempontból indokolatlan a nem elválasztható fejlesztésekre vonatkozó „grant-back”-kikötéseket előnyben részesíteni, és csoportmentességben részesíteni.

A TTBER-tervezet közzétételét követően a társadalmi konzultáció keretében több szakmai szervezet, ügyvédi iroda is javasolta, hogy a Bizottság fontolja meg a tervezett módosítás visszavonását. A TEVA pl. kiemelte, hogy a TTBER-re vonatkozó korábbi bizottsági iránymutatás 109. bekezdése kimondta, hogy a nem elválasztható fejlesztésekkel kapcsolatban a kizárólagos viszontlicencia nem tekinthető versenykorlátozó kikötésnek, mivel a nem elválasztható fejlesztés nem hasznosítható a hasznosításba adó engedélye nélkül. Ehhez képest a Bizottság nem indokolta meg, hogy miért tért el a korábban lefektetett elvektől.

Itt jegyezzük meg azt, hogy a szabadalmak függőségének a helyzetét a szabadalmi törvények megfelelően kezelik. Amennyiben a licenciatulajdonos által továbbfejlesztett találmány megfelel a szabadalmazthatóság feltételeinek, a továbbfejlesztett találmányra a licenciatulajdonos akár szabadalmi oltalmat is szerezhethet. Tekintettel arra, hogy a továbbfejlesztett szabadalom (függő szabadalom) nem hasznosítható az alap- (gátló) szabadalom hasznosítása nélkül, függő helyzet alakul ki. Ekkor az új szabadalom jogosultja a szabadalmi törvények, így pl. a magyar Szt. 32. § alapján is kényszerengedélyt kérhet az illetékes bíróságtól, ha nem sikerül megállapodnia a gátló szabadalom jogosultjával a licenciatulajdonosi feltételeiben.⁶⁷ Sőt, e körben még az alap- (gátló) szabadalom jogosultja azt is kérheti, hogy cserébe ő is kapjon engedélyt az új, továbbfejlesztett szabadalom hasznosítására. Ebből következően a szabadalmakkal kapcsolatban nem tűnik meggyőzőnek a Bizottság korábbi iránymutatásában foglalt érvelése,

⁶⁶ A Bizottság 2011-es jelentése szerint ez a „but for” érvelés.

⁶⁷ 32. § (1) Ha a szabadalmazott találmány másik szabadalom (a továbbiakban: gátló szabadalom) megsértése nélkül nem hasznosítható, a függő szabadalom jogosultjának – kérelmére – a gátló szabadalom hasznosítására a szükséges terjedelemben kényszerengedélyt kell adni, feltéve, hogy a gátló szabadalom szerinti találmányhoz viszonyítva a függő szabadalom szerinti találmány számottevő gazdasági jelentőségű műszaki előrelépést jelent.

(2) A gátló szabadalom jogosultja – ha a szabadalmára az (1) bekezdés alapján kényszerengedélyt adnak – a kényszerengedélyre vonatkozó közös szabályok szerint igényt tarthat arra, hogy méltányos feltételekkel engedélyt adjanak számára a függő szabadalom szerinti találmány hasznosítására.

miszerint nem valósul meg versenykorlátozás a nem elválasztható fejlesztések esetén azon az alapon, hogy az alapszabadalom jogosultjának az engedélye hiányában amúgy sem lehetne a továbbfejlesztett szabadalmat hasznosítani.

A Bird&Bird Iroda által benyújtott észrevétel azonban a tervezett változtatásokkal kapcsolatban további negatív hatásokra hívta fel a figyelmet. Először is, ők is hivatkoztak a tipikus „viszont akkor” érvelésre, azaz arra, hogy amennyiben a hasznosításba adó nem lesz biztosítva arról, hogy technológiájának a jövőben továbbfejlesztett elemei őt is megilletik, úgy mindenféleképpen csökkenni fog a licenciába adási kedve. Ez az innovációt fogja csökkenteni, hiszen ha magának megtartja a technológiát, akkor csak neki lesz esélye azt továbbfejlesztetni, míg ha licenciába adná, az innováció esélye nőne. Ezenkívül a hatékony jogérvényesítés szempontjából is szerencsés, ha egy kézben összpontosul valamennyi alap, és továbbfejlesztett szellemi tulajdon-jog. A bitorlás elleni fellépés is indokolja tehát a viszontlicenciát.

A fenti érvek és ellenérvek mérlegelését követően a Bizottság fenntartotta a tervezetben közzétett reformot, és megszüntette az elválasztható/nem elválasztható fejlesztések közötti különbségtételt.

9.2. Megnemtámadási kikötések

A megnemtámadási kikötés fogalma is lényegesen módosult a korábbi TTBER-hez képest. Meg kell jegyezni azonban, hogy a társadalmi konzultációra közzétett tervezet ennél is komolyabb változtatást eszközölt volna a megnemtámadási kikötések területén, ekként a Bizottság által végül elfogadott szöveg kompromisszumos megoldásnak tekinthető.

A korábbi TTBER és a TTBER is egyaránt nem mentesülő korlátozásnak minősíti a megnemtámadási kikötéseket. Ez alapján tehát nem részesül a csoportmentesség kedvezményében az olyan kikötés, amelyben az egyik fél arra vállal kötelezettséget, hogy nem támadhatja meg a másik felet megillető szellemi tulajdon-jogok érvényességét.

Az első szembetűnő különbség a korábbi TTBER és a TTBER között az, hogy a korábbi TTBER kizárólag azokat a kötelezettségeket vonta ki a csoportmentesség hatálya alól, amelyek a licenciavevőt kötelezték meg nem támadásra: „*licenciavevő bármely közvetlen vagy közvetett kötelezettsége arra, hogy nem támadja meg a licenciadót a közös piacon megillető szellemi tulajdonjogok érvényességét.*”

Ezzel szemben a TTBER alapján a csoportmentesség hatályán kívül esik az is, ha nem (csak) a licenciavevő oldalán áll fenn a megnemtámadási kötelezettség, hanem a licenciadó oldalán (is): „*valamelyik fél arra vonatkozó közvetlen vagy közvetett kötelezettsége, hogy nem támadja meg azon szellemi tulajdon-jogok érvényességét, amelyekkel másik fél az Unión belül rendelkezik.*”

Ehhez képest a TTBER-iránymutatás a terminológiapontosítással kapcsolatban nem tesz említést, meg nem támadás alatt továbbra is az olyan közvetlen vagy közvetett kötelezettséget érti, amelynek értelmében a hasznosítást engedélyező szellemi tulajdonának érvényes-

sége nem vitatható.⁶⁸ Elképzelhető, hogy a keresztliscencia-szerződések miatt pontosította a Bizottság a terminológiát, de tekintettel arra, hogy ezt a pontosítást nem indokolta meg, nyitott kérdés, hogy a fenti változtatásnak lesz-e gyakorlati jelentősége.

Ami azonban a szakmai körökben valós aggodalmat keltett, az a felmondási jog szabályozásának a kérdése.

A korábbi TTBER egyértelműen rögzítette, hogy bár a felek nem alkalmazhatnak megneemtámadási kikötést, ez a tilalom nem érinti a licenciadó felmondási jogát arra az esetre, ha a licenciatvevő a licencia tárgyát képező egy vagy több szellemi tulajdon-jog érvényességét megtámadja.⁶⁹ A korábbi TTBER-hez kapcsolódó bizottsági iránymutatás azon az állásponton volt, hogy nem lehet a licenciadót arra kényszeríteni, hogy olyan szerződésben maradjon, amelyben a licenciatvevő a szerződés leglényegesebb tárgyát támadja meg.⁷⁰

Ehhez képest a Bizottság 2013-ban közzétett TTBER-tervezete a fentieket teljesen elvetve a következőket tartalmazta: nem mentesül a megneemtámadás kikötése, „*ideértve a felek azon jogát is, hogy felmondják a technológiatranszfer-megállapodást, ha a másik fél megtámadja az általuk az Európai Unióban birtokolt szellemi tulajdon-jogok érvényességét.*”⁷¹

A társadalmi konzultációban beérkezett észrevételek háromnegyede⁷² bírálta a Bizottság tervezett módosítását, és javasolta, hogy a Bizottság fontolja meg a módosítás elvetését. A beérkezett észrevételek közül a Microsoft⁷³ és az Intellectual Property Lawyers Association and Law Society of England & Wales⁷⁴ elemzi részletesen a tervezett módosítás vélhetően negatív hatásait.

A Microsoftnak az a benyomása, hogy a Bizottság a tervezett módosítást az előtte jelenleg folyamatban lévő SEP (standard essential patents)-ügyekre⁷⁵ tekintettel szorgalmazza. A szabványokba foglalt szabadalmakkal kapcsolatban a Microsoft szerint is szigorúbb szabályokat kell megfogalmazni, így egyetért azzal, hogy a felmondás jogának lehetővé tétele SEP-licenciák megtámadása esetére nem mentesülő rendelkezésnek minősüljön. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a speciális szabályokat általánosítani kellene valamennyi szabadalomra. A Microsoft rámutat arra is, hogy a technológiatranszfer-rendelet csoportmentessége piaci részesedéshez kötött, ugyanakkor a Google/Motorola Mobility-ügyben⁷⁶ a Bizottság

⁶⁸ Iránymutatás 133. bekezdés.

⁶⁹ Korábbi TTBER 5. cikk (1) bekezdés, c) pont: licenciatvevő bármely közvetlen vagy közvetett kötelezettsége arra, hogy nem támadja meg a licenciadót a közös piacon megillető szellemi tulajdonjogok érvényességét *azon lehetőség sérelme nélkül*, hogy amennyiben a licenciatvevő a licencia tárgyát képező egy vagy több szellemi tulajdonjog érvényességét megtámadja, a technológiaátadási megállapodás megszüntethető.

⁷⁰ Korábbi TTBER-hez kapcsolódó bizottsági iránymutatás, 113. bekezdés.

⁷¹ TTBER-tervezet 5. cikk. (1) bekezdés b) pont.

⁷² Forrás: a Bizottság összefoglalója a TTBER-tervezettel kapcsolatban beérkezett észrevételekről: http://ec.europa.eu/competition/consultations/2013_technology_transfer/summary_public_consultation_en.pdf.

⁷³ http://ec.europa.eu/competition/consultations/2013_technology_transfer/microsoft_en.pdf.

⁷⁴ http://ec.europa.eu/competition/consultations/2013_technology_transfer/ipla_lsew_en.pdf.

⁷⁵ Elsősorban a Motorola ellen indított erőfölényes ügy, COMP/C-3/39.985 – Motorola.

⁷⁶ COMP/M.6381 – Google/Motorola Mobility (2012).

maga is úgy tekint a SEP-re, mint egy elkülönült piacra. Ekként a SEP-ekkel kapcsolatos technológiatranszferek nem is esnek a csoportmentesség hatálya alá, hiszen a vállalkozások piaci részesedése jelentősebb, mint a TTBER-ben foglalt küszöbérték.

A felmondási jog kizárása ellen elsősorban az szól, hogy ennek hiányában a licenciatevő érdekeltté válhat a szellemi tulajdon-jog (elsősorban szabadalom) megtámadásában. Ennek oka a következő: a licenciatevő a hasznosítás során megismeri a szabadalmat, neki lesz a legtöbb információja pl. arról, hogy a szabadalom iparilag alkalmazható-e, vagy a leírás megfelelően feltárja-e a találmányt. Amennyiben megtámadja a szabadalmat, ugyanakkor a licenciatevő válaszként nem jogosult felmondani a licencszerződést, úgy a licenciatevő egy olyan helyzetbe kerül, amelyben minimális kockázat vállalásával jelentős előnyre tud szert tenni. Ekkor ugyanis továbbra is jogosult marad a szabadalom hasznosítására, nem válik „bitorlóvá”, és nem kell tartania pl. egy ideiglenes intézkedésben a hasznosítástól eltiltástól. Sőt – tekintettel arra, hogy a szabadalom mindaddig érvényes marad, amíg azt jogerősen meg nem semmisítik – a megsemmisítés ideje alatt nem kell számolnia azzal, hogy mások is elkezdik hasznosítani a szabadalmat.

Mi történik akkor, ha megsemmisítik a szabadalmat? Az eljárása eredményre vezetett, nem kell tovább licencdíjat fizetnie, szabadon hasznosíthatja a technológiát. Ha időközben továbbfejlesztette a technológiát, és arra maga is oltalmat szerzett, úgy akár másokat is kizárhat a „szabaddá vált” technológia korszerű hasznosításából. Mi történik akkor, ha nem semmisítik meg a szabadalmat? Elvesztette a pert, a perköltséget viselnie kell. Látható, hogy az elérhető előny számottevően magasabb, mint a vállalt kockázat.

Nézzük meg, hogy mi lenne a helyzet akkor, ha a szabadalmas jogosult lenne felmondani a szerződést! Egy bizonytalan és kockázatos jogi helyzet alakulna ki, amelyben a licenciatevő sokat veszíthet akkor, ha eljárása nem vezetett eredményre. Amennyiben ugyanis nem semmisítik meg utóbb a szabadalmat, de a licenciatevő felmondta a szerződést, akkor számolnia kell a bitorlás valamennyi jogkövetkezményével (gazdagodás-visszatérítés vagy eltiltás a jogsértéstől stb).⁷⁷

A Bizottság álláspontja szerint éppen ez a kockázat az, amely miatt a licenciatevők nem indítanak megsemmisítési eljárást, ugyanakkor közérdek fűződik az innováció és a gazdasági tevékenység méltánytalan korlátját jelentő, érvénytelen szellemi tulajdon-jogok megszüntetéséhez.⁷⁸ Ezt az elvet azonban az 1983-as Windsurfing-ügyből vette át a Bizottság, így jogosnak tűnik az a kritika, miszerint a korábbi (2004-es) TTBER-hez képest nem készült újabb tanulmány, nem született olyan újabb jogeset, amely a korábbi szabályok módosítását

⁷⁷ Gyakorlatból vett példákkal kapcsolatban l. az Intellectual Property Lawyers Association and Law Society of England & Wales észrevételeit [Response of Intellectual Property Lawyers Association and Law Society of England & Wales to European Commission consultation on: (1) draft Technology Transfer Block Exemption Regulation (“TTBER”); and draft Guidelines on Technology Transfer Agreements (“Guidelines”), 2013, p. 7–8]: http://ec.europa.eu/competition/consultations/2013_technology_transfer/ipla_lsew_en.pdf.

⁷⁸ Iránymutatás 235. bekezdés.

indokolná. Amennyiben a SEP-ügyekben tapasztaltak indították a Bizottságot arra, hogy a TTBER-t módosítsák, úgy olyan ügy tanulságait ültetik át a TTBER-be, amelyre a piaci részesedési határértékek miatt nem is vonatkozik a csoportmentesség.

A Microsoft ezenfelül rámutatott arra is, hogy a már meglévő megállapodásokkal kapcsolatban is felborítja a felek közötti egyensúlyt a TTBER. A korábbi TTBER alapján kikötött, felmondási jogot is tartalmazó szerződéseket a feleknek 2015. április 30-ig kell módosítaniuk, és törölni a felmondási jogot. Természetesen a felek szerződéses egyensúlyának a fenntartását az szolgálná, ha a felmondási jog törléséért cserében valamilyen pluszjogot, pl. magasabb royaltyt kapna a hasznosításba adó. Amennyiben azonban nem tudnak megállapodni a felek, úgy a kikötés automatikusan kikerül a csoportmentesség hatálya alól 2015. április 30-án, tehát a licenciatvevő anélkül kerül előnyösebb helyzetbe, hogy ő maga engedményt tett volna a licenciatadó felé.

Az Intellectual Property Lawyers Association and Law Society of England & Wales⁷⁹ arra is rámutat, hogy a már meglévő szerződések abból a szempontból is hátrányba kerülnek, hogy a licenciatadó elesik attól a lehetőségtől, hogy a royalty mértékét és annak eloszlását az új helyzethez igazodóan alakítsa. Az új szabályok alapján ugyanis a licenciatadó abban lesz érdekelt, hogy a szerződéses jogviszony elején nagyobb mértékű licenciadíjat kapjon, ezzel is csökkentve a későbbi megtámadás esetén kieső licenciadíj mértékét. Jelenleg azonban a licenciaszerződések jellemzően számolnak azzal, hogy a licenciatvevőnek tetemes egyszeri beruházási költségeket jelenthet a technológiára való átállás, így a licenciatvevő oldalán a profit a szerződés későbbi szakában kezd el igazán realizálódni. Ennek megfelelően a licenciadíja gyakran a kezdeti időszakban alacsonyabb (hogy ezzel is elősegítse a licenciatvevő beruházásait), a későbbi időszakban pedig magasabb. A tervezett módosítás tehát ebből a szempontból is kedvezőtlenül hathat a licenciatóra.

A tervezett módosítás azonban leginkább a kisebb piaci erővel rendelkező licenciatjogosultakat fogja hátrányosan érinteni. (Attól, hogy a szabadalmi jog alapján valakinek „minimonopóliuma” van, még nem feltétlenül igaz az, hogy nagyobb piaci erővel rendelkezik a másik félhez viszonyítva.) Így például egy új hatóanyagot kifejlesztő feltaláló, és egy tőkeerős gyógyszerészeti vállalat közötti licenciaszerződésben a gyógyszerészeti vállalat a royaltydíj mértékének a csökkentésére is használhatja a megsemmisítési eljárással való pusztító fenyegetést. Leegyszerűsítve a helyzetet, vélelmezhető, hogy a licenciatadó nem fogja vállalni a költséges és bizonytalan kimenetelű peres eljárások kockázatát, és a lehető legrosszabb forgatókönyv elkerülése érdekében inkább belemegy a díj „közös megegyezéses” csökkentésébe.

A tervezethez képest végül elfogadott szöveg egyfajta kompromisszumként értékelhető. A TTBER alapján általában véve tilos a felmondási jog kikötése arra az esetre, ha a másik fél megtámadja a technológiai jogot. Ez alól azonban van egy kivétel: kizárólagos licenc esetében a hasznosítást engedélyező felmondhatja a technológiátadási megállapodást, amenny-

⁷⁹ I. m. (77).

nyiben a hasznosításba vevő megtámadja a licenc tárgyát képező bármely technológiai jog érvényességét.

Kizárólagos licencia esetén tehát kiköthető a felmondási jog arra az esetre, ha a licenciavevő megtámadja a licencia tárgyát képező technológiai jogot, azonban a TTBER kizárja a csoportmentességi tartományból a nem kizárólagos licenc keretében a hasznosítást engedélyező számára biztosított azon jogot is, hogy felmondja a megállapodást, amennyiben a hasznosításba vevő bármely olyan szellemi tulajdon-jog érvényességét vitatja, amely a hasznosítást engedélyezőt az Unióban megilleti.

„Egy ilyen felmondási jog a megneptámadási kikötéssel azonos hatással járhat, különösen akkor, ha a hasznosítást engedélyező technológiájáról való áttérés jelentős veszteséget eredményezne a hasznosításba vevőnek (például ha a hasznosításba vevő már beruházott olyan konkrét gépekbe vagy eszközökbe, amelyeket nem lehet másik technológiával történő gyártásra használni), vagy ha a hasznosítást engedélyező technológiája a hasznosításba vevő termelésének szükséges feltétele.”⁸⁰ A Bizottság hangsúlyozza, hogy elsősorban a SEP, a de facto szabványnak minősülő szabadalmak, valamint a jelentős piaci részesedések esetén valószínű, hogy a felmondási jog kizárása visszatartó ereje lehet a szellemi tulajdon-jogok licenciavevő általi vitatásának.⁸¹ A Bizottság által felhozott példák jellemzően erőfölényes ügyekre vonatkoznak, és valójában nem esnek a TTBER piaci részesedési küszöbei miatt a csoportmentesség hatálya alá.

A Bizottság úgy ítéli meg, hogy kizárólagos hasznosítási szerződések esetében a felmondási kikötések összességükben rendszerint kisebb valószínűséggel járnak versenyellenes hatásokkal.

A fent leírt példák és felvázolt aggályok alapján talán nem szerencsés a Bizottság által eszközölt módosítás, és a felmondási jog kizárása a nem kizárólagos licenciák esetén a licenciák számának csökkenését és az innováció lassulását eredményezheti. A szabadalmi joggal foglalkozók tisztában vannak azzal, hogy a szabadalmak érvényessége vagy érvénytelensége sokszor igen komplex kérdés, így az eljárások elején az esetek nagy többségében lehetetlen megjósolni a megsemmisítési eljárás kimenetelét. Ha megsemmisítenek egy szabadalmat, annak sok esetben nem az az oka, hogy „érdemtelenül lett megadva” a szabadalom, mivel nem is volt új, vagy nem állt mögötte áttörő feltalálói tevékenység. A szabadalom érvényessége például az alábbi okok miatt támadható:

- i) a találmány azért nem volt új, mert a feltaláló az első szabadalmi bejelentés előtt egy konferencián részeredményeket mutatott be a kutatásból,
- ii) a szabadalmi leírás nem tárja fel kellő részletességgel a találmányt (ami akár a szabadalmi ügyvivő hibájának az eredménye is lehet),
- (iii) a találmány önmagában nem, pusztán egy kiegészítő know-how-val válik iparilag alkalmazhatóvá.

⁸⁰ Iránymutatás 136. bekezdés.

⁸¹ Iránymutatás 136. bekezdés.

A szabadalmi jog részleteibe nem kívánunk részletesen belemenni, de azt mindenképpen érdemes megjegyezni, hogy nem ritka az, hogy ugyanazon találmányra vonatkozó szabadalmakat az EU egyes országaiban eltérően ítélnék meg: van, ahol megsemmisítik, van, ahol korlátozzák az oltalmi kört, és van, ahol továbbra is érvényesnek tartják. Teszik ezt úgy az egyes nemzeti bíróságok, hogy a szabadalmi jog az EU-ban alapvetően harmonizált.

A megsemmisítési eljárás tehát minden esetben valós kockázatot jelent. Ha a licenciavevő kvázi csak nyerhet a szabadalmak megtámadásával, nem nehéz megjósolni a szabadalmi-licencia-szerződések jövőbeli alakulását.

9.3. A hasznosításba vevő saját technológiájának használatára vagy fejlesztésére vonatkozó korlátozás

Nem versenytársak közötti megállapodások esetén a TTBER, a korábbi TTBER-rel összhangban, kevésbé szigorúan szankcionálja a saját technológia hasznosításának vagy a felek kutatás-fejlesztési tevékenységének a korlátozását, mint versenytársak esetében. Versenytársak esetében ezen korlátozások különösen súlyos versenykorlátozásoknak minősülnek, míg nem versenytársak esetén csak ezen kikötés kerül ki a csoportmentesség hatálya alól, a megállapodás egésze nem.

Tekintettel arra, hogy a szabály a versenytársak közötti különösen súlyos korlátozás analogiájára lett kialakítva, az ott leírtak megfelelően irányadók e körben is.

10. Visszavonás egyedi esetekben, a TTBER alkalmazásának mellőzése

A csoportmentesség visszavonásának lehetősége a Bizottság és a tagállamok kvázi „jog-fenntartása” arra, hogy egyedi esetekben a csoportmentességi rendelet objektív feltételeit teljesítő megállapodásoktól mégiscsak megvonja a csoportmentességet a jövőre nézve. A csoportmentesség megvonását indokolhatja, ha a párhuzamos piaci hatásokra tekintettel az innovációs ösztönzők csökkennek, vagy nehezebbé válik a piacra jutás (6. cikk).

A Bizottságnak arra is lehetősége van, hogy újabb rendelettel kizárja a csoportmentességi rendelet alkalmazhatóságát egy egész piac tekintetében, amennyiben a piac több mint 50%-át lefedik a csoportmentesség hatálya alá tartozó megállapodások (7. cikk). Ilyen rendeletet a Bizottság mindeddig nem fogadott el.

11. Átmeneti időszak

A TTBER 10. cikke átmeneti időszakot biztosít 2015. április 30-ig azon megállapodások részére, amelyek megfeleltek a korábbi TTBER-rendeletben meghatározott feltételeknek, de nem felelnek meg a TTBER új rendelkezéseinek.